

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

Вступне слово Головнокомандувача Збройних Сил України..... 8

**ВІЙСЬКОВЕ МАЙНО У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ:
ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 10**

Перелік основних понять 13

Список основних скорочень..... 22

**Розділ I. Регулювання правового режиму майна
в Збройних Силах України законами України..... 23**

1.1. Закон України «Про передачу об’єктів права державної
та комунальної власності» (витяг)[1] 24

1.2. Закон України «Про правовий режим майна
у Збройних Силах України» 33

1.3. Закон України « Про господарську діяльність
у Збройних Силах України » (витяг)[3]..... 37

1.4. Закон України «Про використання земель оборони» (витяг) [4] 40

1.5. Закон України «Про оренду державного
та комунального майна» (витяг) [5]..... 42

1.6 Закон України «Про оборонні закупівлі» (витяг)[6] 54

**Розділ II. Регулювання правового режиму майна
в Збройних Силах України нормативно-правовими актами
Кабінету Міністрів України 89**

2.1. Положення про інвентаризацію військового майна
у Збройних Силах (витяг)[7] 90

2.2 Порядок реєстрації військових частин як суб’єктів господарської
діяльності у Збройних Силах. (витяг)[8]..... 95

2.3. Порядок надання дозволу військовим частинам Збройних Сил
на передачу закріпленого за ними рухомого та нерухомого
майна в оренду[9] 100

2.4. Перелік видів господарської діяльності, здійснення якої
дозволяється військовим частинам Збройних Сил (витяг)[10] 102

2.5. Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах. (витяг)[11]	106
2.6. Положення про порядок відчуження та реалізації військового майна Збройних Сил (витяг)[12].....	115
2.7. Порядок вилучення і передачі військового майна Збройних Сил (витяг)[13].....	121
2.8. Методика оцінки майна (витяг)[14].....	127
2.9. Про делегування Міноборони повноважень на затвердження норм і порядку забезпечення Збройних Сил майном продовольчої служби від Постанова КМУ від 22.03.2004 № 154-р. (витяг)[15].....	145
2.10. Положення про представництва замовників у сфері оборони на підприємствах, в установах і організаціях (витяг)[16].....	146
2.11. Порядок організації будівництва житла для військовослужбовців та членів їх сімей на земельних ділянках, що належать до земель оборони (витяг) [17].....	152
2.12. Порядок відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил і Державної спеціальної служби транспорту (витяг) [18].....	156
2.13. Порядок складання єдиного наскрізного плану створення зразка (системи, комплексу) озброєння, військової і спеціальної техніки (витяг) [19].....	167
2.14. Порядок постачання товарів оборонного призначення під час особливого періоду, введення надзвичайного стану, проведення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії та у період проведення антитерористичної операції (витяг) [20].....	169
2.15. Порядок відновлення, ремонту, модернізації, збільшення установленого ресурсу та продовження строку служби (зберігання) озброєння, військової і спеціальної техніки, за якими не здійснюється авторський нагляд (витяг) [21]	176
2.16. Порядок передачі в оренду державного та комунального майна (витяг) [22]	183
2.17. Порядок проведення випробувань зразків озброєння та військової техніки (витяг) [23].....	203
2.18. Порядок проведення випробувань та прийняття на озброєння (постачання) зразків озброєння, військової та спеціальної техніки, засобів і обладнання іноземного виробництва (витяг) [24]	209

2.19. Порядок розроблення, освоєння та випуску нових видів продукції оборонного призначення, а також припинення випуску існуючих видів такої продукції (витяг) [25].....	212
2.20. Порядок планування, формування, особливості розміщення, коригування оборонних закупівель, здійснення контролю та звітування про їх виконання, а також оприлюднення інформації про оборонні закупівлі (витяг) [26].....	221
2.21. Порядок формування та коригування очікуваної вартості товарів, робіт і послуг оборонного призначення, закупівля яких здійснюється за неконкурентною процедурою (витяг) [27]	223
2.22. Порядок ведення типового реєстру конструкторської документації на озброєння, військову та спеціальну техніку (витяг) [28]	228
2.23. Перелік міжнародних спеціалізованих організацій, їх представництв, що здійснюють закупівлі товарів, робіт і послуг оборонного призначення (витяг) [29].....	230
2.24. Про уповноважений орган з державного гарантування якості. ПОСТАНОВА КМУ від 16.06.2021 № 622. (витяг) [30]	230
2.25. Порядок проведення маркетингових досліджень ринку товарів, робіт і послуг оборонного призначення (витяг) [31].....	231
2.26. Порядок здійснення контролю за якістю товарів, робіт і послуг оборонного призначення на всіх етапах їх розроблення, виробництва, модернізації, ремонту та утилізації, а також за цільовим використанням коштів (витяг) [32]	234
2.27. Деякі питання закупівлі за державним оборонним замовленням (витяг) [33].....	240
2.28. Тимчасовий порядок розміщення, коригування державного оборонного замовлення, а також здійснення контролю за його виконанням (витяг) [34]	241
2.29. Порядок реалізації експериментального проекту щодо здійснення оборонних закупівель безпілотних систем та засобів радіоелектронної боротьби вітчизняного виробництва (витяг) [35]	248
2.30. Порядок використання державним підприємством Міністерства оборони України «Агенція оборонних закупівель» коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення (витяг) [36].....	263
2.31. Порядок реалізації експериментального проекту щодо виробництва, закупівлі та постачання боєприпасів (витяг) [37].....	266

Розділ III. Регулювання правового режиму майна в Збройних Силах України нормативно-правовими актами Міністерства Оборони України.....	291
3.1. Положення про порядок створення та діяльності комісій з оцінки вартості військового майна, що підлягає передачі в оренду (витяг) [38]	292
3.2. Про затвердження Положення про продовольче забезпечення Збройних Сил України у мирний час (витяг) [39].....	294
3.3. Інструкція про порядок допуску представників промисловості до військових частин, які перебувають у складі угруповань військ (сил) та ведуть бойові дії (витяг) [40].....	353
3.4. Про затвердження Положення про конкурсний відбір суб'єктів оціночної діяльності у випадках оренди нерухомого військового майна (витяг) [41]	355
3.5. Інструкція з організації продовольчого забезпечення Збройних Сил України та годування штатних тварин військових частин Збройних Сил України шляхом залучення суб'єктів господарювання (витяг) [42].....	362
3.6. Типовий договір позички нерухомого майна, необхідного для організації харчування особового складу Збройних Сил України (витяг) [43]	401
3.7. Положення про облік та використання коштів спеціального фонду державного бюджету в Міністерстві оборони України (витяг) [44].....	412
3.8. Інструкція з обліку військового майна у Збройних Силах України (витяг) [45].....	420
3.9. Порядок передачі військового майна до підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності для розроблення, виробництва, модернізації, освоєння ремонту, проведення ремонту, дослідження технічного стану, спеціальних перевірок і зберігання та його повернення (витяг) [46]	501
3.10. Порядок зарахування (виключення) до (із) складу Військово-Морських Сил Збройних Сил України бойових кораблів та катерів, суден (кораблів та катерів) забезпечення (витяг) [47]	505
3.11. Інструкція з реєстрації штатно-табельних предметів (витяг) [48]	530
3.12. Інструкція з особливостей ведення обліку, передачі та повернення надлишкового рухомого військового майна (крім стрілецької зброї та боєприпасів) в системі Міністерства оборони України (витяг) [49].....	534
3.13. Порядок списання військового майна у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту [50]	547

3.14. Порядок ведення реєстру конструкторської документації на озброєння, військову та спеціальну техніку (витяг) [51]	642
3.15. Інструкція з організації охорони та захисту військового майна, яке знаходиться на території державних підприємств, що належать до сфери управління Міністерства оборони України, підрозділами Військової служби правопорядку у Збройних Силах України [52]	645
3.16. Порядок відновлення, затвердження, взяття на облік технічної документації та продовження строку дії призначених показників засобів життєзабезпечення і рятування екіпажів повітряних суден державної авіації України, за якими не здійснюється а вторський нагляд (витяг) [52]	649
3.17. Методика визначення військових втрат, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації (витяг) [54]	661
3.18. Методика розрахунку вартості життєвого циклу зразків озброєння, військової та спеціальної техніки (витяг) [55]	697
Список використаних джерел	700

ПЕРЕДМОВА

ВСТУПНЕ СЛОВО ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

В умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України одним із пріоритетних напрямків забезпечення національної безпеки нашої держави продовжує залишатись посилення спроможностей Збройних Сил України, інших органів сектору безпеки і оборони.

Збройні Сили України відіграють ключову роль у забезпеченні обороноздатності держави, що зумовлює необхідність здійснення та реалізації низки системних та організаційно поєднаних заходів із утримання військових частин та підрозділів у відповідних ступенях бойової готовності, укомплектування їх особовим складом, озброєнням, військовою технікою та утриманні її у стані готовому до застосування.

Висока інтенсивність бойових дій, широке застосування безпілотних систем та роботизованих платформ суттєво змінює характер сучасних конфліктів, підвищуючи вимоги до швидкості реагування, точності ударів та оперативної мобільності військових підрозділів. У зв'язку із чим у Збройних Сил України існує постійна потреба у вдосконаленні оборонних технологій, розвитку та модернізації озброєння та військової техніки, в першу чергу сучасних засобів розвідки, радіоелектронної боротьби, зв'язку, протиповітряної оборони, а також засобів вогневого ураження, з акцентом на підвищення їх точності та дальності.

Також, низка ініціатив міжнародного характеру з безпекової допомоги для України актуалізували питання підзвітності та контролю за використанням наданих ресурсів. Важливо, щоб міжнародна допомога використовувалася ефективно та прозоро, з дотриманням всіх необхідних процедур і стандартів, що сприятиме уникненню корупційних ризиків та зміцненню довіри до України і, як наслідок, дозволить максимально реалізувати потенціал співпраці з міжнародною спільнотою.

Варто наголосити, що в умовах сьогодення військове майно є надзвичайно важливим ресурсом для Збройних Сил України, який має вирішальне значення для забезпечення обороноздатності нашої держави. Кожен аспект управління військовим майном повинен бути орієнтований на максимальну ефективність, прозорість та відповідність законодавчим нормам. Зазначене сприятиме формуванню міцного підґрунтя для захисту суверенітету та територіальної цілісності нашої держави, одночасно забезпечуючи дотримання взятих Україною міжнародних зобов'язань, у тому числі, під час планування та ведення бойових дій.

Саме тому, нормативне врегулювання правового режиму військового майна у Збройних Силах України має низку своїх особливостей та здійснюється на

підставі системи нормативно-правових актів, що включає у себе закони України, постанови Кабінету Міністрів України та накази Міністерства оборони України, які формують правову основу обліку, інвентаризації, зберігання, списання, використання та передачі військового майна.

Реалізація запровадженого на рівні держави комплексного підходу з нормативного врегулювання управління і контролю за цими процесами, не лише забезпечить цільове використання військового майна в умовах правового режиму воєнного стану та гармонічну інтеграцію міжнародних стандартів у цю нормативну базу, але і сприятиме ефективному виконанню Збройними Силами України покладених на них завдань та функцій.

Слава Україні!

Головнокомандувач Збройних Сил України
генерал

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, fluid, wavy shape that tapers to a point on the right, followed by a vertical line and a small flourish.

Олександр СИРСЬКИЙ

ВІЙСЬКОВЕ МАЙНО У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Основні національні інтереси України – інтеграція в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного альянсу. До прискороного проходження перемовин України щодо вступу до НАТО (accession talks) підготовка Збройних Сил України має здійснюватися за чіткими пріоритетами і завданнями євроатлантичної інтеграції, що необхідні для забезпечення їх ефективної планомірної реалізації, а також має містити конкретні індикатори в оцінюванні успішності їх виконання.

У складні часи військової агресії російської федерації проти України наша держава підтверджує свою відданість спільним європейським і євроатлантичним цінностям, у тому числі політичним і правовим, принципам верховенства права, належного врядування та сталого розвитку. Зобов'язання в рамках виконання Рекомендацій Європейської комісії реалізуються Україною і в частині боротьби з корупцією на всіх рівнях, зокрема щодо надання повноважень незалежним антикорупційним, регуляторним та фіскальним державним установам (інституціям), забезпечення ефективного і незалежного корпоративного управління відповідно до стандартів Організації економічного співробітництва та розвитку, а також сприяння фінансовій прозорості Збройних Сил України. Відповідні заходи із впровадження зазначених реформ здійснюються у межах підготовки до переговорного процесу із вступу України до Європейського Союзу та з урахуванням Указу Президента України від 8 листопада 2023 року № 744.

В реаліях повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України підвищення обороноздатності її Збройних Сил є актуальним завданням країни. Основна увага має бути сфокусована на посиленні спроможностей сектору безпеки і оборони України та розвитку відповідних систем управління, планування і контролю. Пріоритетним напрямом підвищення обороноздатності України є покращення та осучаснення правового режиму регулювання військового майна: владіння, користування ним, зберігання, реалізації контролю та відповідальності.

Майно Збройних Сил України становить матеріальну основу суверенітету держави, а його правовий режим має свої особливості порівняно з майном, закріпленим за значною кількістю державних установ. Особливий (спеціальний) статус військового майна передбачає й відповідний порядок його обліку, зберігання, списання, використання та передачі, що закріплений за Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями рухомого і нерухомого майна; відповідальності суб'єктів, які заподіяли шкоду або збитки, тощо.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» військове майно – це державна власність, закріплена за військовими частинами, установами, органами та організаціями Збройних Сил України

(далі – військові частини). До військового майна належать: будівлі, споруди, передавальні пристрої, всі види озброєння, військової та іншої техніки, боєприпаси, паливно-мастильні матеріали, продовольче, технічне, аеродромне, капітальне, речове, культурно-освітнє, медичне, ветеринарне, господарське, хімічне, інженерне обладнання, засоби зв'язку тощо. Військове майно – це різноманітні матеріальні та нематеріальні цінності, які перебувають у державній власності та використовуються для потреб оборони і безпеки країни: земля, будівлі, споруди, транспортні засоби, зброя, військова техніка, а також різні документи, плани і програми. Основна різниця між військовою власністю та цивільною полягає в тому, що військове майно необхідне для забезпечення національної безпеки та оборони країни.

Згідно з вимогами ч. 3 ст. 3 Закону України «Про Збройні Сили України» – організаційно Збройні Сили України складаються з органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій. Тож військовим майном можна визначити будь-які об'єкти рухомого та нерухомого майна, яке обліковується на балансі Міністерства оборони України. Міністерство оборони України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України, а також є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику з питань національної безпеки у воєнній сфері, сфері оборони військового будівництва у мирний час та особливий період.

Управління військовим майном, включаючи закріплення його за військовими частинами, прийняття рішення щодо перерозподілу цього майна між військовими частинами здійснює Міністерство оборони України. Зазначене Міністерство: – надає згоду або відмовляє в наданні згоди на відчуження майнових об'єктів, що належать до основних фондів підприємств, установ і організацій, які належать до сфери управління Міноборони України, а також на передачу в заставу цілісних майнових комплексів підприємств, будівель та споруд, що належать до сфери управління Міноборони України, його структурних підрозділів; – утворює, ліквідує, реорганізовує підприємства, установи та організації, затверджує їх положення (статuti), в установленому порядку призначає на посади та звільняє з посад їхніх керівників, формує кадровий резерв на посади керівників підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Міноборони України; – здійснює у межах повноважень інші функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління Міноборони України; – реєструє військові частини як суб'єкти господарської діяльності; – веде облік об'єктів державної власності, які належать до сфери управління Міноборони України; – утримує в належному стані та організовує експлуатацію об'єктів військового призначення; – затверджує порядок списання військового майна; – здійснює в установленому порядку відчуження військового майна, передачу його до сфери управління центральних чи місцевих органів виконавчої влади, інших органів, уповноважених управляти державним майном, самоврядним установам та організаціям, які провадять діяльність в інтересах національної безпеки і оборони, та в комунальну власність, готує пропозиції щодо зміни цільового призначення земельних ділянок Збройних Сил.

Особливості правового режиму військового майна виявляються в тому, що облік, інвентаризація, зберігання, списання, використання та передача військового майна здійснюються у спеціальному порядку, визначеним Кабінетом Міністрів України. Водночас загальні положення щодо зазначених дій регулюються положеннями статей 4–6 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України». Відповідно до цього військові частини ведуть облік закріпленого за ними майна у кількісних, якісних, обліково-номерних і вартісних показниках та враховують у відповідних службах – продовольчій, речовій, квартирно-експлуатаційній, паливно-мастильних матеріалах тощо. У такому порядку здійснюється облік майна, закріпленого за підпорядкованими військовими частинами, у службах забезпечення органів військового управління, органах квартирно-експлуатаційної служби Збройних Сил України, на які покладено завдання щодо забезпечення військових частин майном відповідно до затверджених норм та організації його ефективного використання.

Правове регулювання військового майна в Україні здійснюється на основі законодавчих та адміністративних актів, які формують правову основу використання та охорони військового майна. Нормативно-правова база військового майна включає в себе низку нормативних актів, зокрема: наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Порядку передання військового майна підприємствам, установам та організаціям незалежно від форм власності для розроблення, виробництва, модернізації, капітального та поточного ремонту, оцінки технічного стану, спеціальних перевірок, зберігання та повернення», наказ Міністерства оборони України «Про затвердження змін до Інструкції про особливості ведення обліку, передання і повернення надлишків рухомого військового майна (за винятком стрілецької зброї і боєприпасів) у системі Міністерства оборони України» тощо.

Чинним законодавством України врегульовані відносини правового режиму майна у Збройних Силах України, зокрема щодо: структури такого майна; порядку формування майнової бази військових частин, військових установ, військових навчальних закладів Збройних Сил та інших військових формувань; правового титулу, на якому майно належить зазначеним суб'єктам; порядку обліку військового майна; порядку використання майна у процесі господарської діяльності у Збройних Силах України; порядку відчуження військового майна тощо.

Під час дії воєнного стану перед Україною постає необхідність розроблення нових механізмів для оновлення й подальшого удосконалення законодавства щодо правового режиму майна у Збройних Силах України з метою його ефективного використання, збереження, контролю, недопущення корупційних дій тощо. Вивчаючи й аналізуючи нормативно-правові акти, необхідно звернути увагу на особливий режим володіння, користування, зберігання, реалізації, контролю та відповідальності щодо військового майна у Збройних Силах України. Дослідження й ретельний аналіз нормативної бази регулювання правового режиму майна у Збройних Силах України є актуальним питанням сьогодення, оскільки є однією із багатьох цеглинок, з яких складається потужна основа, міцний фундамент обороноздатності України.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ

В

вартість життєвого циклу – вартість усіх витрат, пов'язаних з життєвим циклом товару, робіт і послуг оборонного призначення;

виконавець державного контракту (договору) з оборонних закупівель – суб'єкт господарювання незалежно від організаційно-правової форми та форми власності або іноземний суб'єкт господарювання (інша іноземна юридична особа) чи об'єднання юридичних осіб, з якими укладено державний контракт (договір) за результатами проведення закупівель, визначених цим Законом;

виконавець земельних торгів – визначений на конкурентних засадах суб'єкт господарювання, якому надані Кабінетом Міністрів України повноваження щодо відчуження військового майна і який має ліцензію на проведення земельних торгів та уклав з організатором земельних торгів у встановленому порядку договір про їх організацію і проведення;

вилучення військового майна з оперативного управління військових частин – прийняття Міноборони рішення про вилучення майна з оперативного управління військових частин з метою безоплатної передачі його до сфери управління органів, уповноважених управляти державним майном, самоврядним установам і організаціям та у комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст або у їх спільну власність.

виріб парашутної техніки – одиниця промислової продукції, що належить до парашутної, або будь-який складник цієї одиниці;

відбір учасників спрощених торгів із застосуванням електронної системи закупівель – процес визначення учасників спрощених торгів шляхом проведення електронного аукціону;

відчуження військового майна – вилучення військового майна із Збройних Сил у результаті його реалізації через уповноважені підприємства (організації);

відчуження земельних ділянок – продаж виконавцями земельних торгів земельних ділянок, у тому числі разом із розташованими на них об'єктами нерухомого військового майна, що підлягають реалізації;

військова частина – військова частина, заклад, установа, організація, які утримуються за рахунок коштів державного бюджету і входять до складу Збройних Сил;

військове містечко – майновий комплекс будівель, споруд, іншого нерухомого військового майна разом із житловим фондом, об'єктами соціальної та інженерної інфраструктури, які використовуються для його обслуговування, розміщений на відокремленій земельній ділянці, яка належить до категорії земель оборони;

військове майно – це державне майно, закріплене за військовими частинами, закладами, установами та організаціями Збройних Сил України (далі – військові частини). До військового майна належать будинки, споруди, передавальні пристрої, всі види озброєння, бойова та інша техніка, боєприпаси, пально-мастильні матеріали, продовольство,